

LOF

voor de Leraar 2.0

Geef de LOF-leraar
ruimte om de motor van
onderwijsvernieuwing
te kunnen worden

Leraren
Ontwikkel
F**nds**

Geef de LOF-leraar ruimte om de motor van onderwijsvernieuwing te kunnen worden

Aanleiding

Het LerarenOntwikkelfonds (LOF) geeft subsidie en begeleiding aan initiatieven van en door leraren. Met als doel leraren in staat te stellen op eigen initiatief en naar eigen inzicht vorm te geven aan de versterking van hun professioneel handelen, het onderwijs te verbeteren en de beroepsgroep te versterken. LOF richt zich op individuele leraren die zich vanuit een eigenleerproces dienstbaar willen maken aan de duurzame ontwikkeling van het onderwijs binnen hun schoolcontext.

Er is een monitor ontwikkeld om de impact van het LOF-traject op de deelnemers, hun omgeving en hun initiatieven te volgen en te evalueren; systematisch en zolang LOF-leraren worden gesubsidieerd vanuit LOF. Uit dat onderzoek is een aantal suggesties gekomen voor vervolgonderzoek, naast het jaarlijks afnemen van de monitor. Een van de suggesties betreft een onderzoek naar (innovatieve) netwerken. Een ander voorstel is het doen van onderzoek naar duurzame implementatie van LOF-initiatieven binnen de school.

Deze suggesties voor vervolgonderzoek hebben geleid tot een tweetal deelonderzoeken, die in 2017/2018 zijn uitgevoerd. Deze zijn te vinden op lerarenontwikkelfonds.nl

I. Deelonderzoeken

A. Monitor

In deze monitor staat de volgende vraag centraal: ***Wat is de meerwaarde van het LOF-traject -gegeven de doelstellingen- voor de LOF-leraar en zijn omgeving en wat zijn daarbij stimulerende en belemmerende factoren?***

Uit de monitor 2017-2018 blijkt wederom dat LOF-leraren behoefte hebben aan meer maatwerk in de begeleiding. Denk hierbij aan de mogelijkheid voor LOF-leraren om elkaar op basis van gelijkwaardige LOF-initiatieven te kunnen vinden. Daarnaast blijkt dat collega's op school een grote rol spelen in de continuering van het LOF-initiatief na afronding van het LOF-traject.

B. Netwerken

Een van de doelstellingen van LOF betreft het leveren van een bijdrage aan het ontstaan van (innovatie) netwerken van leraren. Daarnaast wordt het opbouwen van netwerken gezien als een kwaliteit om krachtig leraarschap te initiëren en bevorderen.

Voorgaande heeft geresulteerd in de volgende vraag: ***Op welke wijze draagt deelname aan LOF bij aan het ontwikkelen van (innovatieve) netwerken die de LOF-leraar ondersteunen bij het realiseren van zijn LOF-initiatief?***

LOF-leraren geven aan dat het LOF-traject bijdraagt aan het opbouwen van netwerken. Echter, LOF-leraren bouwen met name netwerken op binnen de eigen school. Hierbij gaat het om het functioneel inzetten van netwerken die direct bijdragen aan de realisatie van het LOF-initiatief. Het niveau van het LOF-initiatief (team, school en schooloverstijgend) is bepalend voor enerzijds de mate waarin LOF-leraren de behoefte hebben om gebruik te maken van netwerken, netwerken uit te bouwen en te onderhouden en anderzijds de aard van het netwerk. Zo spelen netwerken een belangrijkere rol bij LOF-initiatieven die plaatsvinden buiten de eigen schoolcontext.

Dit deelonderzoek maakt een spanningsveld zichtbaar tussen enerzijds de bedoeling vanuit LOF om doelgericht een LOF-netwerk te organiseren van gelijkgestemde collega's die aan onderwijsvernieuwing werken, terwijl anderzijds uit zowel theorie als praktijk blijkt dat een netwerk functioneel wordt ingezet wanneer de LOF-leraar daar zelf behoefte aan heeft. Zo'n netwerk bestaat hierdoor uit veel dezelfde mensen (leraren) die vooral uit de nabije omgeving (de eigen schoolcontext) komen. Te veel gelijkenis en nabijheid in het netwerk kan een belemmerende invloed hebben op de mate van vernieuwing.

Als laatste kan worden gesteld dat binnen het LOF-traject behoefte is aan een LOF-coach die het initiatief van de LOF-leraar coacht en daarnaast onderdeel uitmaakt van het netwerk. Idealiter verbindt de coach verschillende mensen met elkaar die bij kunnen dragen aan de realisatie van het LOF-initiatief.

C. Duurzaamheid

In het schooljaar 2017/2018 zijn de eerste LOF-trajecten afgerond. Hierdoor was het mogelijk onderzoek te doen naar het duurzame implementatieproces in de schoolcontext tijdens en na het LOF-traject.

De volgende onderzoeksvraag is geformuleerd: ***Welke factoren hebben invloed op de duurzame implementatie van het LOF-initiatief binnen de school en welke ondersteunende rol speelt het LOF-traject hierbij?***

De LOF-leraar is de drijvende kracht achter het duurzaam implementeren van het LOF-initiatief. Krachtig leraarschap is een belangrijke eigenschap hierbij en draagt bovendien bij aan de ontwikkeling van een lerende schoolcultuur. De LOF-leraar heeft daarnaast ondersteuning en betrokkenheid van de leidinggevende nodig. Enerzijds om zichzelf te ontwikkelen als krachtige leraar en anderzijds om te zorgen dat het LOF-initiatief duurzaam geborgd wordt in de school. Dit kan door het commitment onder collega's te vergroten en door het

initiatief binnen en buiten de school te verspreiden. Wanneer de leidinggevende recht doet aan de autonomie van de LOF-leraar, vergroot dat zijn zelfvertrouwen. En dat heeft een positieve invloed op het doorzettingsvermogen en de samenwerking met collega's. Dit stimuleert de leraar nieuwe uitdagingen aan te gaan, waardoor hij zich verder kan ontwikkelen als krachtige leraar.

Daarnaast blijkt dat het delen van verantwoordelijkheid en het innemen van een andere positie in het team door de LOF-leraar, stimulerend kan werken op de duurzaamheid van het LOF-initiatief en de rol van de LOF-leraar als krachtige leraar in de school. Hier ontvouwt zich een spanningsveld tussen enerzijds de LOF-leraar, die zich zodanig ontwikkelt dat hij mogelijk een andere functie ambieert en anderzijds de mogelijke gevolgen van deze persoonlijke ontwikkeling voor de duurzame implementatie van het LOF-initiatief in de school. Het is belangrijk om na het afronden van de duurzame implementatie van het LOF-initiatief, blijvend gebruik te maken van de kwaliteiten van de LOF-leraar. Dit motiveert de LOF-leraar en voorkomt uitstroom naar andere functies of organisaties.

II. Tot slot

Het ministerie van OCW en LOF hebben een gezamenlijk doel: het versterken en professionaliseren van de beroepsgroep door enerzijds te werken aan krachtig leraarschap en anderzijds de leraar de ruimte te geven de motor te worden van onderwijsvernieuwing.

Echter, onderwijsvernieuwing binnen het onderwijsveld is van een andere orde dan onderwijsvernieuwing in de schoolcontext. Mogelijk is hier wederom sprake van een spanningsveld. Het LOF-traject draagt bij aan het samenwerken van collega's in de school, het vergroten van het zelfvertrouwen van de LOF-leraar en in lijn daarmee zijn doorzettingsvermogen. Daarnaast is de betrokkenheid van de leidinggevende noodzakelijk voor duurzame implementatie en verspreiding in de school.

Bij het duurzaam implementeren van het LOF-initiatief in de schoolcontext en het al dan niet vormen van netwerken, spelen de LOF-leraar, de LOF-coach en de leidinggevende een centrale rol. Uit alle drie de deelonderzoeken blijkt dat, in de ogen van de meeste LOF-leraren, het gebruik van netwerken voor de realisatie en duurzame implementatie van LOF-initiatieven geen grote rol speelt. De meeste LOF-leraren zijn gericht op het duurzaam implementeren van het LOF-initiatief binnen de eigen schoolcontext. Het belang van kennisdeling buiten de eigen schoolcontext wordt minder noodzakelijk ervaren. Hier zou meer aandacht aan besteed kunnen worden om zo ook onderwijsvernieuwing in het onderwijsveld te stimuleren.

Er kan winst worden behaald op de vaardigheid van het opbouwen en inzetten van netwerken. Niet zozeer voor de duurzame realisatie van het LOF-initiatief in de school, maar om het delen van de opgedane kennis buiten de eigen school te stimuleren. De LOF-coach kan hierin een rol spelen. Naast coaching op de persoonlijke ontwikkeling van de LOF-leraar en coaching op de inhoud, is het belangrijk meer aandacht te schenken aan het (door)ontwikkelen van de aard van het netwerk en gebruik te maken van kennisdeling binnen netwerken.

ONDERZOEK

2017-2018

De LOF-leraar-onderzoekers in schooljaar 2017-2018 waren:

- Bart ten Bosch
- Arda Droppers
- Robert-Jan Gruijthuijzen
- Anja Hendriks
- Adrienne Moolenaar
- Melanie van Tuijl

De zes leraar-onderzoekers zijn ondersteund door Marco Snoek (Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van Amsterdam) en Christel Verberg van het ICLON (Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing) van de Universiteit Leiden.